

Foto František Novotný

Daňčí versus srnčí zvěř?

PETR KOUBEK

Při pohledu do statistik úlovků si nemůžeme nevšimnout našeho „úspěchu“ v chovu daňka evropského. Pro štouravého myslivce musím uvést, že je to stejný daněk jako daněk skvrnitý, uvedený ve formuláři myslivecké statistiky Mysl 1-01. To jen ministerští úředníci zaspali a nezaregistrovali změnu druhového jména (na rozdíl od jelena evropského).

Zatímco normované stavy daňčí zvěře se krčí někde pod 16 000 jedinci, přiznaný úlovek za myslivecký rok 2022/2023 směle atakuje hranici 40 000 kusů. V uvedeném roce se nám dokonce podařilo ulovit bezmála tolik daňčí zvěře, kolik jsme jí na jaře roku 2022 nasčítali!

Za myslivecký rok 2023/2024 to bude stejné, ale spíše ještě „lepší“...

Chovatelé jsou nadšeni – přibývá loveckých možností a líbívá trofej, donekdávna pro většinu z našich myslivců nedostižná, je nyní dostupnější. A té zvěřiny! Nalháváme si, že daňčí zvěř nepůsobí škody a se všemi dalšími druhy spárkaté zvěře žije bez sebemenších konfliktů. Jen někteří z nás si všimli, že s jejím příchodem do honitby se začíná pomalu vytráčet zvěř srnčí, a to z míst, kde jsme se s ní nejčastěji setkávali. A tak se začínají na problematiku společného soužití daňčí a srnčí zvěře opatrně ptát. Jak by asi mohla daňčí zvěř škodit srnčí? Vždyť přece mají rozdílné složení potravy!

POTRAVNÍ KONKURENCE

Daněk evropský se skladbou potravy skutečně blíží jelenovi evropskému: spásá různé druhy travin, a podobně jako jelen, jak všichni dobře víme, okusuje letorosty listnatých dřevin a živí se různými dvou- a jednoletými rostlinami. To srnec obecný je – coby typický okusovač – na konzumaci letorostů listnatých dřevin a bylin existenčně závislý. V zahraničních publikacích, kterých není málo, je dostatek důkazů o vlivu daňčí zvěře na zvěř srnčí žijící na stejných lokalitách. Vše nasvědčuje tomu, že daňčí se okamžitě poté, co se objeví na nové lokalitě, stane význam-

ným potravním konkurentem srnčího. Míra vlivu daňčí zvěře je závislá na její populační hustotě a také na přítomnosti dalších druhů, které mají stejnou nebo podobnou potravní strategii (jelen evropský). Společně pak mohou významným způsobem ovlivnit nejen pestrost potravní nabídky pro srnčí zvěř, ale také její kvalitu a množství.

Vědci hledali jednoznačný důkaz vzájemné konkurence daňčí a srnčí zvěře a našli ho v rozdílném množství bachorové hemicelulózy (v %): v případě zjištění velkých rozdílů šlo o výsledek významné potravní konkurence. Výrazně větší roz-

díly byly zaznamenány vždy, když byla hustota daňčí zvěře příliš vysoká.

PROSTOROVÁ KONKURENCE

Potravní konkurence má zásadní význam na prosperitu všech druhů spárkaté zvěře žijící v našich honitbách, ale její vliv není na první pohled (a mnohdy ani na mnoho dalších pohledů) patrný. To projevů prostorové konkurence si pozorový myslivce všimne velmi rychle. Také tomuto fenoménu věnovalo v zahraničí pozornost překvapivě velké množství vědců. Výsledky jsou jednoznačné.

Daňčí a srnčí zvěř vyhledává stejné biotopy na hranicích dvou různých ekotonů, např. pole a lesa nebo jiných biotopů (pole a pastviny, úhory aj.). Tam nejčastěji dochází k vzájemným interakcím, které vedou k tomu, že srnčí zvěř opouští svá oblíbená místa, na kterých se ráda pase, a vyhledává lokality s minimální hustotou daňčí zvěře nebo bez ní. Ukázalo se, že tlupy daňčí zvěře srnčí zvěř při pastvě natolik zneklidňují, že ta je nucena pastvu neustále přerušovat, odbíhat a sledovat okolí s daňčí zvěří. Dokonce byly pozorovány případy agrese daňčí zvěře vedoucí k aktivnímu vyhánění srnčí zvěře ze společné pastevní plochy. Výsledkem je, že se srnčí zvěř snaží najít jiné plochy, kde by se mohla nerušeně pást. Na nich ale často nachází méně kvalitní potravní nabídku.

Z uvedeného vyplývá, že pokud početnost daňčí zvěře roste a druh obsazuje všechny vhodné pastevní plochy, představuje pro srnčí zvěř významný konkurenční prvek, a to nejen co se týká potravy, ale také prostoru.

ČESKÁ STOPA

Abychom nehledali moudra jen v zahraničí, je třeba uvést, že na výzkumu potravní konkurence spárkaté zvěře se podíleli i čeští vědci. Sice neřešili potravní konkurenci mezi srncem obecným a daňkem evropským, nýbrž mezi jelencem běloocasým a ostatními druhy spárkaté zvěře v oblasti Dobříšska, ale vzhledem k tomu, že jelenec je stejně jako srnec typický okusovač, můžeme zjištěnými poznatky argumentovat i v našem případě (výsledky výzkumu byly publikovány v roce 2008). Důvodem výzkumu byla skutečnost, že si naši jelenci na Dobříš-

sku nevedli ve srovnání se svými příbuznými z jiných evropských populací příliš dobře. Trofeje nebyly moc kvalitní, hmotnost dospělých jedinců nevysoká a velmi nízká byla i natalita. Zmíněné parametry se ani trochu neblížily těm, jaké vykazovali a dosud vykazují jelenci stejného poddruhu chovaní ve Finsku. (Zde malá odbočka: a tak jsme to vyřešili tak nějak po česku – rozhodli jsme, že naši jelenci jsou jiný, menší poddruh než finští. To ovšem není pravda a pro toto tvrzení neexistuje jediný důkaz. Ale protože naši jelenci jsou menší, musejí mít logicky slabší trofej, a tak jsme je přiřadili k jinému poddruhu.)

Výzkum provedený našimi vědci ukázal, že pravda je někde úplně jinde. To, že naši jelenci vypadají tak, jak vypadají, je následkem nedostatku kvalitní potravy v zimních měsících, neboť jim ji zkonzumuje jelení, daňčí a srnčí zvěř. V rámci výzkumu byly analyzovány vzorky potravy z kritických zimních měsíců všech druhů spárkaté zvěře žijící na daném území. Byl též sledován příjem letorostů jehličnatých dřevin, což je indikátor hladovění a příjem listů ostružiníku jakožto indikátoru vysoce kvalitní potravy. V jarních měsících tvořily jehličnaté letorosty až 90 % objemu potravy obou okusovačů – jelence běloocasého a srnce obecného. Letorosty jehličnatých dřevin jsou nutričně velmi chudá potrava a jejich konzumace, vyvolaná hladověním, může vést k výraznému zhoršení kondice i zdravotního stavu jedince.

Ukázalo se, že složení potravy všech čtyř sledovaných druhů spárkaté zvěře se v zimních měsících významně překrývalo. Výsledkem byl úbytek kvalitní potravy (listy a letorosty ostružiníku), jež na sledované lokalitě roste v omezeném množství a kterou sdílely všechny sledované druhy spárkaté zvěře. Aby okusovači přežili kritické zimní měsíce, musejí dramatický úbytek této potravní složky doplňovat konzumací letorostů jehličnanů.

Řečeno polopaticky: jelení a daňčí zvěř, žijící ve zkoumané oblasti ve vysoké populační hustotě, sežrala během zimních měsíců všechny zásoby kvalitní potravy důležité pro okusovače, jako jsou jelenec běloocasý a srnec obecný. Ti, aby zahnali pocit hladu, konzumovali letorosty jehličnanů, které pro ně mají jen minimální

nutriční hodnotu. Jelení a daňčí zvěř rovněž spásá jehličnaté letorosty, ale ne v takovém množství. Poté, co zkonzumuje veškeré dvouděložné rostliny a letorosty listnatých dřevin (v našem případě ostružiníků), má k dispozici také různé druhy travin. Na rozdíl od okusovačů (srnec, jelenec), kteří jednoděložné rostliny konzumují jen zřídka, jsou traviny běžnou součástí potravy jelení a daňčí zvěře.

DANĚK STÁLE TAK NEŠKODNÝ...?

Pokud přijmeme výsledky vědeckých šetření, vidíme, že zdanlivě neškodné šíření nepůvodních druhů spárkaté zvěře (daněk, sika, muflon) může mít negativní dopad na prosperitu druhů jiných. I když se nám může zdát, že naše honitby oplývají strdím a vše, co v nich žije, užíví, není to pravda. Často opomíjené vzájemné vztahy mezi jednotlivými druhy spárkaté zvěře (např. okusovači – srnec, jelenec, los – versus spásáči – jelen, daněk, sika, muflon) mohou být, a v některých případech také jsou, limitním faktorem prosperity jejich chovu. V našich honitbách, kde se zpravidla vyskytuje hned několik druhů spárkaté zvěře společně, nejde jen o konkurenci potravní a prostorovou. Je třeba věnovat pozornost také změnám chování jednotlivých druhů vyskytujících se společně na omezeném území v hustotách, které násobně převyšují jejich biologické potřeby.

Literatura je k dispozici u autora.

Foto Václav Příbán

Autor:
prof. RNDr. Petr Koubek, CSc.
Ústav biologie obratlovců AV ČR v Brně